

s Vatikánem. Modus vivendi upravuje vzájemné soužití Vatikánu a RČS tak, že není poražených, že není vítězů. — V posledních dnech přinesly listy zprávy, že se bude jednat o jakémsi modu vivendi se sovětským Ruskem. Ohlas těchto zpráv ukázal, že pomaloučku přece jen počínáme hodnotiti hospodářské otázky s hlediska hospodářského, tím spíše, že modus vivendi se sovětským Ruskem nemá se týkati věcí politických. A v této atmosféře, kde tak často padá slovo modus vivendi, nelze se divit, vyslovili se někde myšlenka velké koalice, která v jubilejním roce by seskupila všechny státotvorné elementy. Byl to i německý ministr Mayr-Harting, který se té věci dotkl. Prozatím poměr mezi vládní většinou a opozicí je tak přiosťřen, že tato jubilejní koalice má příchut velmi teoretickou.

Není pochyby o tom, že psychologicky již působí na naše poměry blížící se volby do okresních a zemských zastupitelstev. Správní reforma byla předmětem velkých srážek mezi vládním táborem a opozicí a i když není stanoven termin těchto voleb, jejich blízkost bude zanášeti do našeho politického života nervosu a neklid, tím spíše, že náš život je přesycen přemírou polemičnosti a drsného boje. Stačí si vzpomenouti na vysoká čísla tiskových sporů, abychom viděli, jak podrážděný je náš tisk. Mluví o tom i jiná okolnost: By v těchto dnech bylo právem poukázáno na to, že politika u nás se stěhuje k soudům, že politické věci jsou projednávány u okresních soudů a že politický historik bude musit při hledání svých pramenů bedlivě čísti soudní síň jednotlivých listů. Není to jen spor Stránský-Stříbrný, bylo jich a bude jich ještě mnoho. Lze však doufati, že jubilejní nálada bude tu pacifikačním momentem v našem veřejném mínění.

Václ. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Dvě hesla doby: odzbrojení a zákaz války. — Mussolini, mír a Maďarsko. — Před volbami v Německu a ve Francii. — Nový polský sejm.

Zajištění trvalého míru a odzbrojení jest odkazem světové války, jejíž strašná zkušenost vzbudila v celém lidstvu, ve vítězech i poražených upřímné přání, aby se nic takového již neopakovalo. Uskutečnění přání je ovšem jiná věc, a tak když vyprchalo prvé vzrušení, objevila se před státníky cesta téměř nekonečná. V mírových smlouvách uvádí se odzbrojení poražených států jako předpoklad odzbrojení obecného, a zakládá se Společnost národů, přístupná všem státům na podkladě zásadní rovnosti, aby se ujala realizace ideálu. Samo odzbrojování poražených zabralo však řadu let a teprve když Německo dostalo konečně absolutorium a bylo přijato mezi ostatní jako stálý člen Rady Společnosti národů, počalo se s projednáváním otázky odzbrojení v měřítku mezinárodním, na němž Němci mají přirozený zájem. Tu se však ukázalo jaká to byla chyba, že se dříve nevyřídilo *thema zajištění míru*, jež zaměstnávalo Společnost národů. Hlavně z iniciativy francouzské v prvních letech, zejména pak velkolepým projektem t. zv. protokolu z roku 1924. Základní myšlenka tohoto plánu: povinná arbitráž a společné zakročení proti každému rušiteli míru nebyla však přijatelná Angličanům zárlivým na svou svrchovanost a lekajícím se přílišné odpovědnosti. Anglie nechtěla být ani nejčastějším obžalovaným světového tribunálu při svých stálých konfliktech v některém koutě imperia, ani ramenem světové spravedlnosti při svém ovládní moří. Tak došlo jen k zajištění *místního* smlouvou locarnskou. Mezi Francií a Německem nastalo tak sice značné uvolnění napjetí a otevřena dokonce slibná cesta k dohodě, ale vše ostatní a zejména také východní fronta německá ponechána v nejistotě. Jak možno za takových poměrů pomýšlet na *obecné* a vážné odzbrojování? Malý příklad nezdaru námořní porady tří největších mocí o pouhém vymezení zbrojení v kategorii křižáků ukázal názorně, že nejprve musí býti dosaženo úplné politické shody. Odzbrojení na moři předpokládá *dohodu o námořním právu* a spolupráci v kritických situacích, odzbrojení pozemní předpokládá *vyřízení hlavních sporů mezi velmocemi*, tak aby u všech převládá zájem na zachování statu quo, a vytvoření *náležitého aparátu*, který by pak projednával a zaručoval řešení naskýtajících se drobnějších nesnází nebo sporů mezi menšími státy. Dokud toho nebude, nemá ryze technická práce takových komisí jaká zasedala právě zas v Ženevě žádných vyhlídek. Komunistické návrhy nebyly vůbec míněny vážně, leda jako taktická

podpora německých. — Ve směru takového podstatného zaručení míru pohybuje se nyní *návrh amerického státního sekretáře Kelloga na zákaz válčení vůbec*. Zní to sice velmi fantasticky, ale nesmíme se dát klamat jednoduchostí a drastičností amerického myšlení a výrazu. Ve skutečnosti jde tu prostě o *mravní i hmotnou potřebu Američanů udržeti mír*. Při tom nemohou arci pomýšlet na to zakázat legitimní obranu; odmítají-li rozlišovat válku útočnou od obranné činí tak jen proto, že je jim zhola nemožno pouštět se do »evropských subtilit.« V korespondenci s Briandem ukázal se celý rozdíl evropského a amerického nazírání, který přes to nemohl myšlenku pohřbít, poněvadž pod tím vším je přece jen na obou stranách stejně upřímná, třeba jinak motivovaná, potřeba míru. Vyjednávání bude pokračovat dále mezi všemi velmocemi, z nichž žádná není dnes dosti silná, aby mohla vzdorovat vyslovenému přání Ameriky. Není naprosto třeba obávat se, že Amerika dělá konkurenci S. N., naopak doplňuje ji, a není pochyby, že *bez Washingtonu byla by Ženeva v osudných situacích bezmocná*. My, kteří na nikoho nikdy útočit nebudeme, můžeme každé úsilí omezující možnosti mezinárodního násilí jen vítat.

Známy advokát »Okleštěného Maďarska« *lord Rothermere navštívil Mussoliniho*, aby od něho získal aspoň slova povzbuzení pro své chráněnce. Mussolini uzavřel s Maďarskem sice přátelskou smlouvu, rozumí jí však podle vzoru smlouvy lva s králíkem. V hovoru s Rothermerem projevilo se to zřetelně. Byl to ovšem také smělý kousek žádat podporu Italie, potírající princip národnostní, pro národnostní hranici maďarskou. To hr. Bethlen sám je důslednější. Nežádá od Mussoliniho, aby si odporoval, chce aby reklamoval pro Maďarsko hranici zeměpisnou stejně jako pro Itálii. Duce je však raději nedůsledný a praví: *Maďarsko nemůže míti zeměpisnou hranici*. (On totiž dobře ví, že ve starých Uhrách byli Maďaři menšinou). Mějž tedy aspoň hranici národopisnou. (Zde zase neví, že pokud vůbec národopisná hranice v této oblasti vedena býti může, Maďarsko už ji má). Co však v tomto interviewu nejvíce překvapilo byl jeho přímo *liberální a pacifický duch*. Něco snad přibarvil anglický interviewer, něco dodalo vědomí, že se tu nemluví k avantgardistům, nýbrž k anglickému obecnstvu. Na každý způsob zní to podivně slyšíme-li od fašistického vůdce zdůrazňování potřeby míru a odůvodňování možnosti rozumné revise smluv právě v zájmu definitivního ustálení. Pro rozpor s Jugoslavií dovolával se dokonce *dobrych služeb Společnosti národů*, pro niž fašistický tisk jinak nemá než posměch. Jedno lze z toho podržet: Italie nemůže také potřebovat války, nebo aspoň před Anglií (bez níž ovšem válčit nemůže) nesmí si troufat říčet šavlí. Zvláště však *nebude se angažovat pro Maďarsko*. Trochu poklon a povšechná útěcha, neitalskou, anglickou myšlenkou revise je vše. A to ještě revise je zde zřetelně vymezena v pojmu co nejužším.

V obou hlavních státech evropské pevniny, *ve Francii i v Německu* přistoupí se na jaře k volbám. Výsledek nabude přirozeně určujícího vlivu pro celé další údobí s neobyčejnými úkoly vnitropolitickými i zahraničně politickými. Minulé údobí bylo ve Francii ovládáno, jak známo, problémem finančním a úpravou nového poměru k Anglii a Německu. Levicový kurs nasazený po relativním vítězství kartelu radikálně-socialistického, mohl sice upravit cestu zlepšení styků se spojenci i odpůrcem, ztroskotal se však na sanaci finančního hospodářství. Socialisté odmítli převzít svůj podíl na odpovědnosti, banky nespoupracovaly poctivě s radikálními ministry a bojkotovaly přímo Caillauxe. Tak se dostal v posledním okamžiku před bankrotem k veslu *opět Poincaré*, někdejší chef nacionálního bloku, a zdá se, že něco jako nacionální blok se rýsuje zas na obzoru příští sněmovny. Poincaré zachránil situaci jen svým osobním prestižem, tento prestiž je však také na dále zapotřebí nemá-li se vše, co dosud bylo vykonáno, po volbách znovu zhroutit. *Volební řád individuální*, podle malých okresů, umožňuje místní, stranické a osobní kompromisy, a slibuje vítězství středním, oportunistickým skupinám. Radikálové kloní se sice oficiálně nalevo, poněvadž však socialní demokraté nemění svůj odpor ke koalici, nelze nikterak očekávat vládu levice, ani kdyby číselná většina jí patřila. Pravděpodobně poslanci, i když budou zvoleni jako levičáci, připojí se v dostatečném počtu ke středu, aby umožnili novou vládu Poincaréovu. — V Německu by ovšem v zájmu svého Porýnska viděli ve Francii raději ve vládě radikály a socialisty, není však pochyby, že vítězství levice v samotném Německu by řešení všech otázek, jež je zaměstnávají, znamenitě ulehčilo. S nacionály v rozhodující úloze nemohl *Stresemann* budít důvěru za hranicemi. Jeho myšlenka byla sice

velmi státnická: *postavit politiku dorozumění na basi národní*, ale praktické provedení musilo zklamat, při neupřímnosti nacionálního poměru k hlavním otázkám zahraniční politiky. *Katolický střed* dal se přemluvit k podpoře pravicové koalice vyhlídkou na uzákonění osnovy o konfesijní škole, v tom však byl na konec zklamán a tak se vrátil zas rozhodně k orientaci levicové. Volební prognosa udává obecně ztráty nacionalů kompromitovaných svou dvojakou politikou. Naproti tomu opozice socialistická i demokratická může jen získat. *Velká koalice* »od Scheidemanna po Stresemanna« pokládá se zas za soustavu budoucnosti.

V Polsku byl zvolen nový sejm, v němž přívrženci *Pilsudského* tvoří nejsilnější skupinu, o většině rozhodují však strany levicové, žárlivé na ústavní svobody. Maršál prohlašuje se sice za přesvědčeného demokrata, nemá však dost jemnou ruku pro parlamentní jednání. Tak se stalo, že hned předseda sněmovny byl mu zvolen na vzdory. Osobně je však soc. demokrat *Daszyński* jeho přítelem a tak se stahující bouře zatím rozptýlila. Proti demonstracím bolševiků — a také v dobré vůli k práci — je však celý sejm za jedno, lze tedy doufat, že spolupráce bude přece jen snazší nežli se sejmem pravicovým.

Dr. Rud. Procházka.

LITERATURA.

EMIL SVOBODA: DEMOKRACIE JAKO NÁZOR NA ŽIVOT A SVĚT. Sbírký »Knihy pro každého« svazek 20. Vydalo Státní nakladatelství v Praze 1927. Stran 179 za Kč 7.50.

Universitní profesor Dr. Emil Svoboda jest jedním z mála těch, jimž převýchova jedince a celé společnosti leží opravdu na srdci a pro niž dovedou soustavně a neúnavně pracovat. Očekáváme od něho proto, že napíše nám filosofii demokracie, dílo, v němž usoustavní, náležitě rozvede a zdůvodní vše to, co dosud uložil ve svých menších publikacích. Spis, o němž referuji, považuji za šťastný náběh k tomu.

Svoboda vychází ze správného předpokladu, že věčná otázka lidského štěstí bude v poměru dvou základních složek všeho, co se tu s námi děje: Aby život nucenou obětí nebral více než může dát, a aby nerozdělil úkol ani tak, že jedni jsou odsouzeni k obětem, druzí k tomu, aby brali jejich plody. Hledáme spravedlnost, vyrovnání, rovnováhu pro všechny. Povinnost těch, kteří berou, jest, aby se snažili více dát, než přijali. Uvažujice o kolektivu nesmíme zapomínat na individuum. Štěstí zástupu je složeno ze štěstí lidí, z nichž je složen. Nepustíme-li z mysli člověka živoucího, z masa a z krve, přijdeme k nezvratnému poznání, že bez jisté míry svobody není mravnosti, ani krásy ani štěstí; život však nemá ceny, není-li v něm radosti a niterného zážitku krásy. Nejhorší chvíle je snesitelná, dokud je v člověku víra v možnost, aby svobodným činem zasáhl do dějství osudu a probil se vlastní silou k lepší budoucnosti. Demokracie znamená, sebekázní se probíjeti k sebeurčení. Ideálem svobody ve smyslu sociálním jest vázanost, založená na dobré vůli. Svoboda znamená, abychom v obecném zájmu dobrovolně konali to, k čemu jsme dříve byli donucováni zevním násilím, nebo metlou bídy. Etický základ demokracie je v myšlence, abychom zájem bratří a sester pocítovali jako zájem vlastní. Čím šite se rozkládá ochota k dobrovolné oběti od rodiny k národu a ke státu, tím více se blížíme k ideálu demokracie a svobody. Duch úzkoprsého osobního sobectví, nelásky a kořistění z bídy ostatních je líhni otrokářství a otroctví. Vítězství nad tímto duchem je vítězstvím svobody. Demokracie je světový, životní názor. Dokud tento názor neproline celým životem a myšlením, dokud budou zákoutí, která nebyla prosvícena novým duchem, nebude zabezpečena budoucnost demokracie. Politicky chápaná, jest arci demokracie problémem sebeurčení a samosprávy lidu. Ale žádná revoluce, žádná změna forem života státního neuskuteční na světě demokracie, jestliže nebude doprovázena revolucí ducha. Republika bez republikánů není republikou; demokracie bez demokratů není demokracií; otrocké duše nemohou svobodně žít. Demokracie je především otázkou mravního osvobození, očištění od ducha lokajského. Nevolnictví lidí znemravňuje, svoboda je vychovává. Nejhuře by národu posloužil nový režim násilí: mravní zbídačení stalo by se bezedným. Nepřítelem demokracie jest i podivný